

ПРОГРАМ РАДА
ISS/KS H047
Хемија

Овај програм рада усвојен је на 2. седници Комисије у 2016. години, која је одржана дописним путем од 14. децембра до 27. децембра 2016. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације на седници одржаној 03. марта 2017. године.

1 Увод

Предмет рада Комисије за стандарде и сродне документе KS H047, *Хемија* (у даљем тексту: Комисија) јесте стандардизација у области хемије која обухвата класификацију, терминологију, означавање, техничке услове (квалитет) хемијски чистих елемената, једињења, производа хемијске индустрије, као и методе њиховог испитивања. Такође, предмет рада је и стандардизација у области фотокатализе, која обухвата методе анализе и испитивања у области примене фотокатализе (ваздух, вода, самочишћење), као и њену примену у медицини, а такође и параметре који на њу утичу.

Комисија KS H047 прати рад следећег техничког комитета Европског комитета за стандардизацију (CEN):

- CEN/TC 386, Photocatalysis (*Фотокатализа*).

Технички комитет CEN/TC 386 се састоји из седам радних група: CEN/TC 386/WG 1 – Terminology (*Терминологија*), CEN/TC 386/WG 2 – Air purification (*Пречишћавање ваздуха*), CEN/TC 386/WG 3 – Water purification (*Пречишћавање воде*), CEN/TC 386/WG 4 – Self cleaning applications (*Самочишћење*), CEN/TC 386/WG 6 – Light source (*Извор светлости*), CEN/TC 386/WG 7 – New technologies and other important issues (*Нове технологије и друга важна питања*) и CEN/TC 386/WG 8 – Microbiological effects (*Микробиолошки утицаји*). Овај технички комитет за сада има пет објављених стандарда.

Комисија KS H047 такође прати рад техничког комитета ISO/TC 47 Chemistry (*Хемија*), Међународне организације за стандардизацију (ISO). Поткомитет овог техничког комитета је ISO/TC 47/SC 1 – General methods (*Опште методе*). Обухвата основне хемикалије које нису обухваћене другим техничким комитетима, тј. хемијску индустрију.

Највећи део стандарда које је припремила Комисија KS H047 преузет је из овог техничког комитета, или су у питању изворни национални стандарди.

У Техничком комитету ISO/TC 47, *Хемија*, Међународне организације за стандардизацију (ISO), Комисија има статус активног члана, односно П-члана¹⁾, што значи да је у обавези да у прописаним

---

¹⁾ Увид у статус Комисије доступан је на интернет страници ISO-а:

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee_participation.htm?commid=48858

роковима гласа у вези са радним документима који се разматрају у складу са планом и програмом рада тог комитета.

Комисија је као стручно радно тело Института за стандардизацију Србије (у даљем тексту: Институт) функционисала до средине деведесетих година XX века. Она је поново обновљена Решењем о образовању Комисије бр. 577/54-23-01/2012 од 16.05.2012. године, као и његовом изменом и допуном бр. 283/2-22-02/2017 од 18.01.2017. године.

Комисија је образована ради:

- доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са интерним правилима и упутствима Института;
- обезбеђивања усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовања у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада, и
- других послова које предложи надлежни стручни савет.

2 Пословно окружење

2.1 Опште

Хемијска индустрија развијених земаља Северне Америке, Западне Европе и Јапана је раније била доминантна, али су у новије време укључене и друге земље попут земаља Источне Азије, Средњег истока и Латинске Америке.

Уопштено, постоји благи пораст производње хемијских производа на глобалном тржишту, али он није остварен у области основних хемикалија, већ у оквиру производње неких хемикалија за природне науке. Сматра се да је то последица недовољног технолошког напретка у области основних хемикалија.

Велики број стандарда овог комитета био је преиспитан у току 2002. године. Због застарелости, више од 300 стандарда од укупно 450 повучено је те године²⁾.

У данашње време се све више пажње обраћа на утицај хемикалија и ризик од опасности који оне доносе корисницима, и људима уопште, радницима у производњи, као и на њихов утицај на животну средину.

Питање управљања ризиком од хемикалија је први пут истакнуто у поглављу 19 Агенде 21 у извештају са Конференције за животну средину и развој Уједињених нација одржане у Рио де Женеиру 1992. године³⁾.

---

²⁾ Документ који то описује може се погледати на следећој интернет страници:

<http://isotc.iso.org/livelink/livelink/fetch/2000/2122/138123/138124/138125/946301/customview.html?func=ll&objId=946301&objAction=browse&sort=name;>

³⁾ [http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/agenda21chapter19.htm;](http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/agenda21chapter19.htm)

То је довело до става да произвођачи и корисници хемикалија морају да преузму одговорност за све фазе „животног циклуса” хемијског производа.

Као резултат, настала је Уредба ЕУ 1907/2006 – REACH – по којој се врши регистрација, вредновање, ауторизација и рестрикција хемикалија, а која још није у потпуности преузета законима Републике Србије.

У Републици Србији на снази је *Закон о хемикалијама* („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 92/2011, 93/2012 и 25/2015), а поред њега важе и правилници (који се односе на класификацију, паковање, обележавање и оглашавање хемикалија):

- [Правилник о начину на који се врши процена безбедности хемикалије и садржини извештаја о безбедности хемикалије \(„Сл. Гласник РС“, број 37/11\)](#)
- [Правилник о критеријумима за идентификацију супстанце као ПБТ или ВПВБ \(„Сл. Гласник РС“, број 23/10\)](#)
- [Правилник о методама испитивања опасних својстава хемикалија \(„Сл. Гласник РС“, број 117/13\)](#)
- [Правилник о садржају безбедносног листа \(„Сл. Гласник РС“, број 100/11\)](#)
- [Правилник о Списку класификованих супстанци \(„Сл. Гласник РС“, број 48/14\)](#)
- [Табела 1. \(Правилник о Списку класификованих супстанци\)](#)
- [Табела 2. \(Правилник о Списку класификованих супстанци\)](#)
- [Правилник о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа у складу са Глобално хармонизованим системом за класификацију и обележавање УН \(„Сл. Гласник РС“, број 105/13\)](#)
- [Листа супстанци које изазивају забринутост \(„Сл. Гласник РС“, број 94/13\)](#)
- [Правилник о Регистру хемикалија \(„Сл. Гласник РС“, бр. 16/16\)](#)
- [Листа супстанци кандидата за Листу супстанци које изазивају забринутост \(„Службени Гласник РС“, број 58/16\)](#)

Доношењем докумената из ове области бави се Одељење за хемикалије у оквиру Министарства за пољопривреду и заштиту животне средине.

Од стандарда је преузет ISO 11014:2009, који је у Републици Србији објављен као SRPS ISO 11014:2015, *Безбедносни лист за хемијске производе – Садржај и редослед одељака*.

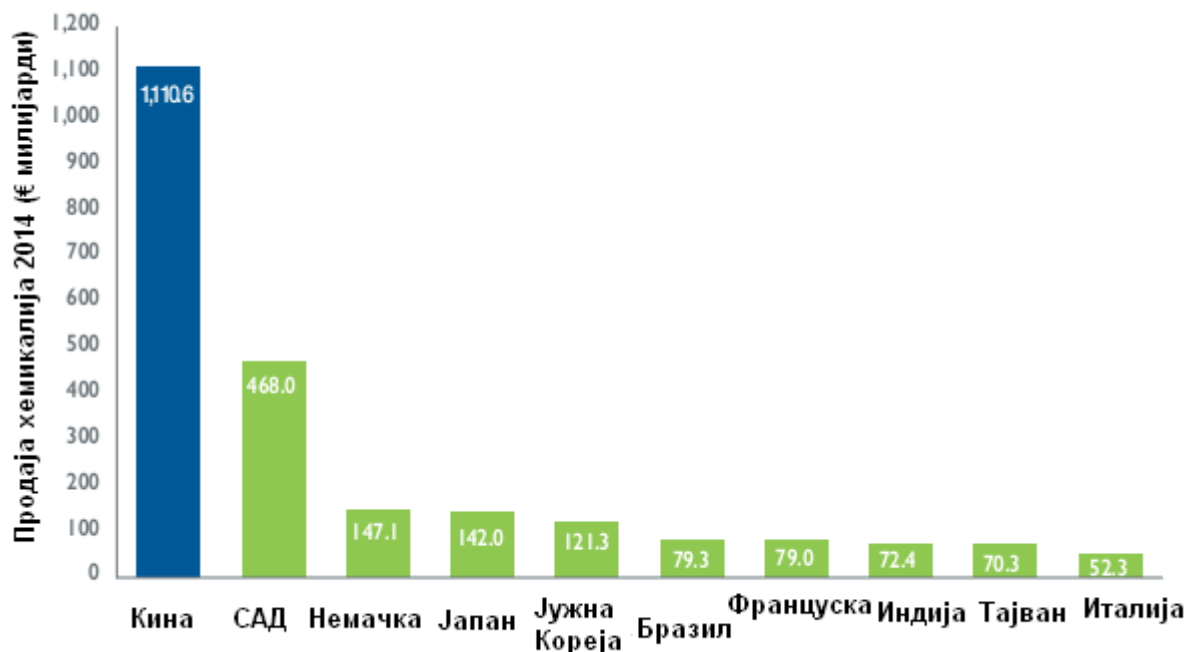
У Техничком комитету ISO/TC 47 практично нема нових пројеката и сигурно је да их неће ни бити док земље Европе и Северне Америке, које имају највећу производњу хемикалија у свету, не постану П-чланови овог комитета. Нажалост, ове земље углавном немају ни националне комитете које би по свом предмету и подручју примене одговарале комитету ISO/TC 47, а такав комитет не постоји ни у CEN-у.

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

2.2.1 Хемијска индустрија у свету

Према подацима CEFIC (the European Chemical Industry Council) за 2014. годину¹⁾, промет (продаја) хемијских производа у свету је износио 3.232 милијарде евра. У односу на 2013. годину продаја се повећала за 2,6 %, што је свакако мање од тренда пораста у периоду од 2003. до 2013. године, а који је годишње просечно износио 9,0 %.

Водећу улогу има Кина, на чијој територији је продаја већа него код следећих шест земаља (збирно):

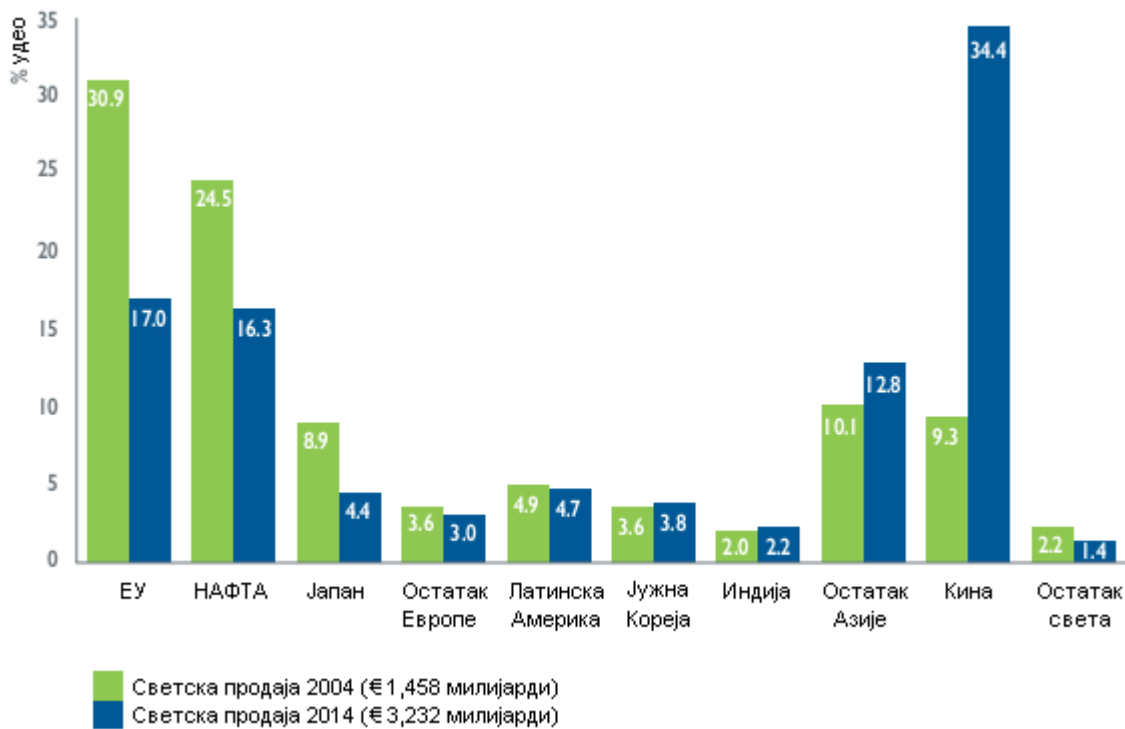

Слика 1 – Земље са највећим прометом хемијских производа у свету

Свакако да хемијска индустрија у великој мери зависи од енергије, па земље које немају довољно извора енергије полако заостају у овој трци. САД у томе има предност због природног (земног) гаса из шкриљаца.

Кина је земља која остварује 13-годишњи план везан за нафтну и хемијску индустрију и тежњу да постане водећа сила, што се види на следећој слици:

¹⁾ Извор података је CEFIC, the European Chemical Industry Council: The European Chemical Industry, Facts&Figures, 2016.

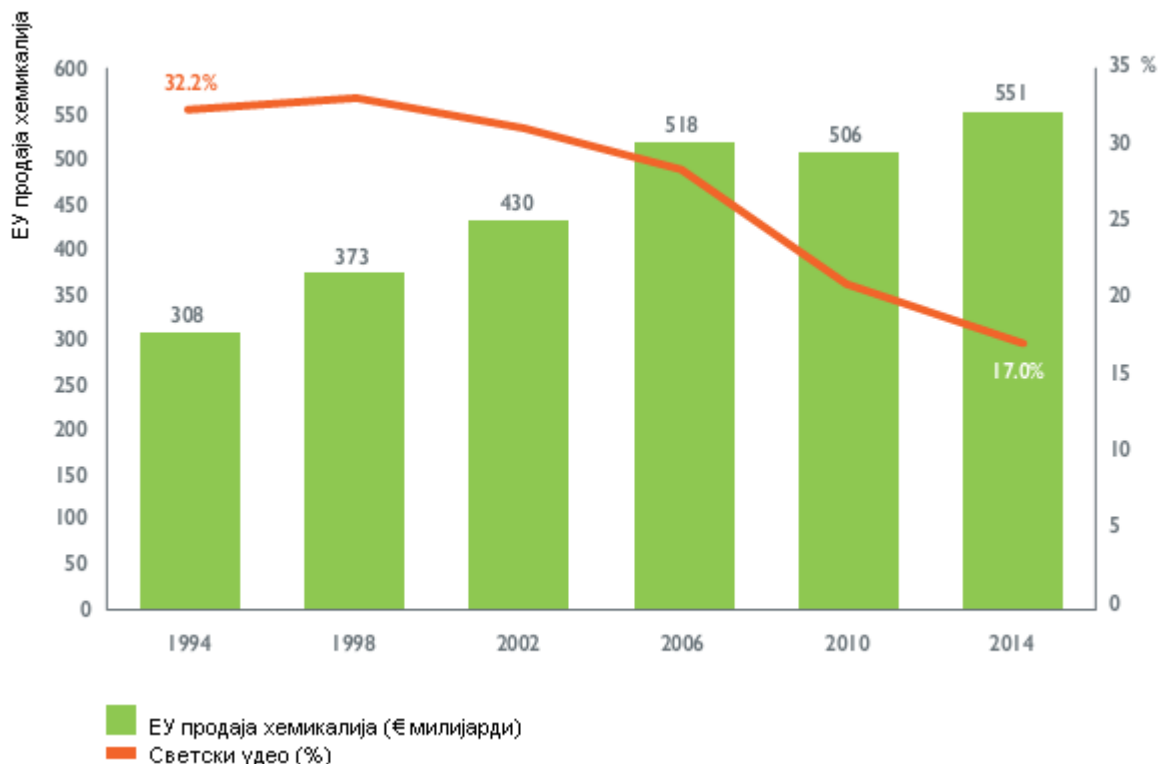

Слика 2 – Земље са највећим прометом хемијских производа у свету у 2004. и 2014. години

2.2.2 Хемијска индустрија у Европској унији

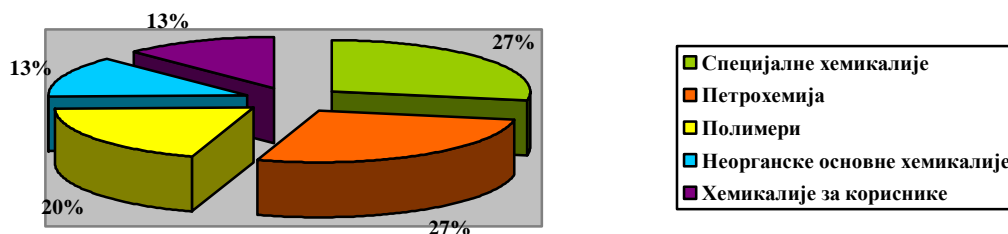
Европска унија је 2014. године била на другом месту по продаји хемијских производа у свету, а ако се рачунају и европске земље које нису у саставу ЕУ, добија се вредност од 649 милијарди евра, тј. нешто око 20 % промета у свету.

У односу на 2004. годину, Европа је изгубила примат у свету који је тада држала са око 30,9 % промета у свету.

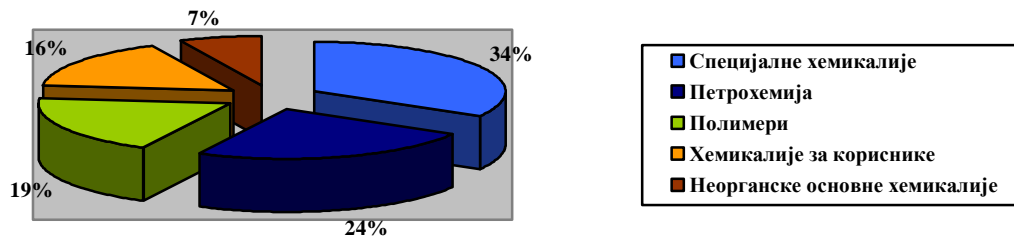
Слика 3 – Продаја хемијских производа у ЕУ у периоду 1994–2014.

Хемијска индустрија обавата три главне области производње: основне хемикалије (петрохемија, полимери (пластичне масе, смоле) и неорганске основне хемикалије), посебне хемикалије (помоћна средства у индустрији, боје, лакови, пигменти, пестициди) и хемикалије за кориснике (сапуни и детергенти за употребу у индустрији и домаћинствима, парфеми, козметика).

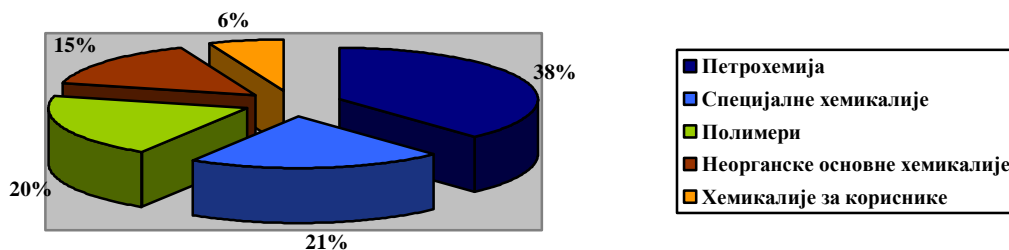

Слика 4 – Удео у продаји хемијских производа у ЕУ у 2014. години

Екстра-ЕУ извоз 2014 (€ 137,7 милијарде)

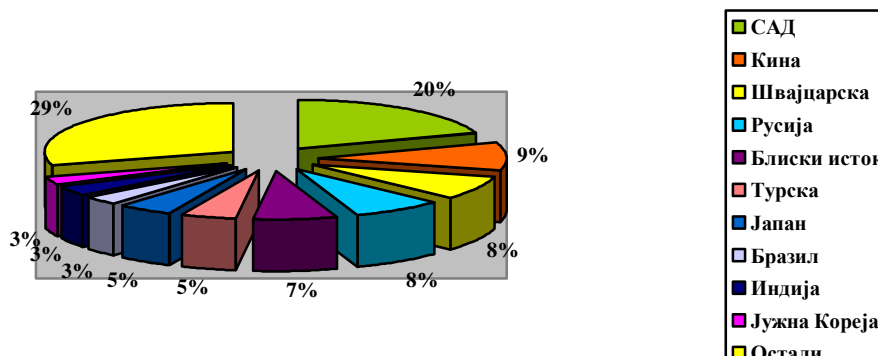

Екстра-ЕУ увоз 2014 (€ 94,2 милијарде)

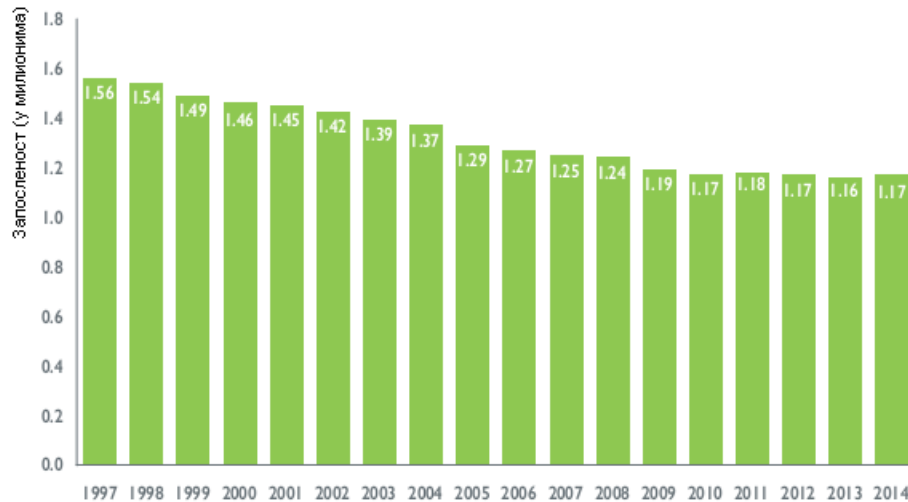

Слика 5 – Увоз и извоз хемијских производа у ЕУ у 2014. години

У току 2014. године хемијска индустрија Европе је била у суфициту за 43,5 милијарди евра. Међутим, у појединим областима (петрохемијски производи, основне неорганске хемикалије) увоз је био већи него извоз.

Слика 6 – Највећи партнери ЕУ у трговини хемијских производа

Слика 7 – Запосленост у хемијској индустрији ЕУ у периоду 1997–2014.

Број запослених у хемијској индустрији у Европи се смањивао просечно годишње за 1,7 % у периоду 1997–2014, тј. 2014. године је био укупно за 25 % мањи у односу на почетак овог периода. И даље је највећи број запослених у петрохемијској индустрији, индустрији боја, лакова и превлака, пластике, индустрији парфема, сапуна, детергената и разних средстава за чишћење.

2.2.3 Хемијска индустрија у Србији

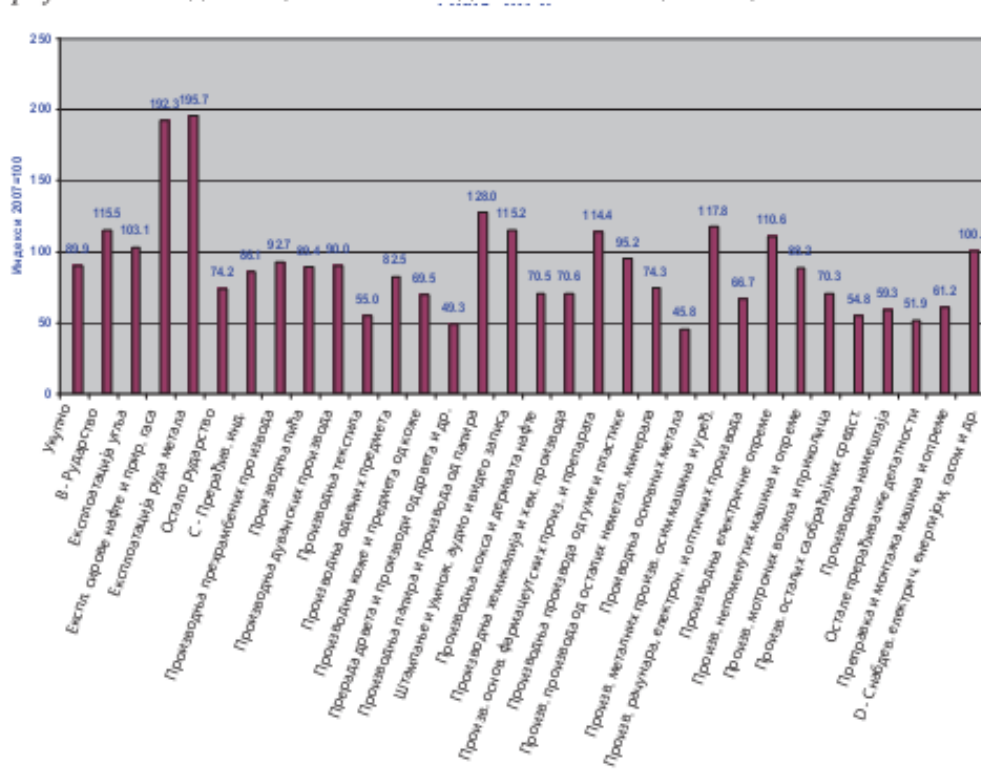
У Србији су, према Републичком заводу за статистику Републике Србије од 31.03.2016. године, извоз и увоз хемијских производа били:

У милијардама динара	Извоз			Увоз			Удео у укупном извозу у %		Удео у укупном увозу у %		Салдо	
	2015.	2016.	Индекс	2015.	2016.	Индекс	2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
Производња хемикалија и хем. производа	9,6	13,3	138,9	31,4	31,6	100,5	4,6	5,7	11,0	10,6	-21,9	-18,3
Органски хем. производи	1,4	2,4	170,1	3,0	2,6	89,0	0,7	1,0	1,0	0,9	-1,6	-0,3
Неоргански хем. производи	0,3	0,8	283,7	1,9	1,7	85,8	0,1	0,3	0,7	0,6	-1,6	-0,9

Табела 1 - Извоз и увоз хемикалија у периоду јануар–фебруар 2015–2016.

Графикон 4. ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2008-2012

Извор: Подаци РЗС, Београд

Слика 8 – Индустијска производња у Републици Србији 2008–2012.

2.3 Захтеви тржишта

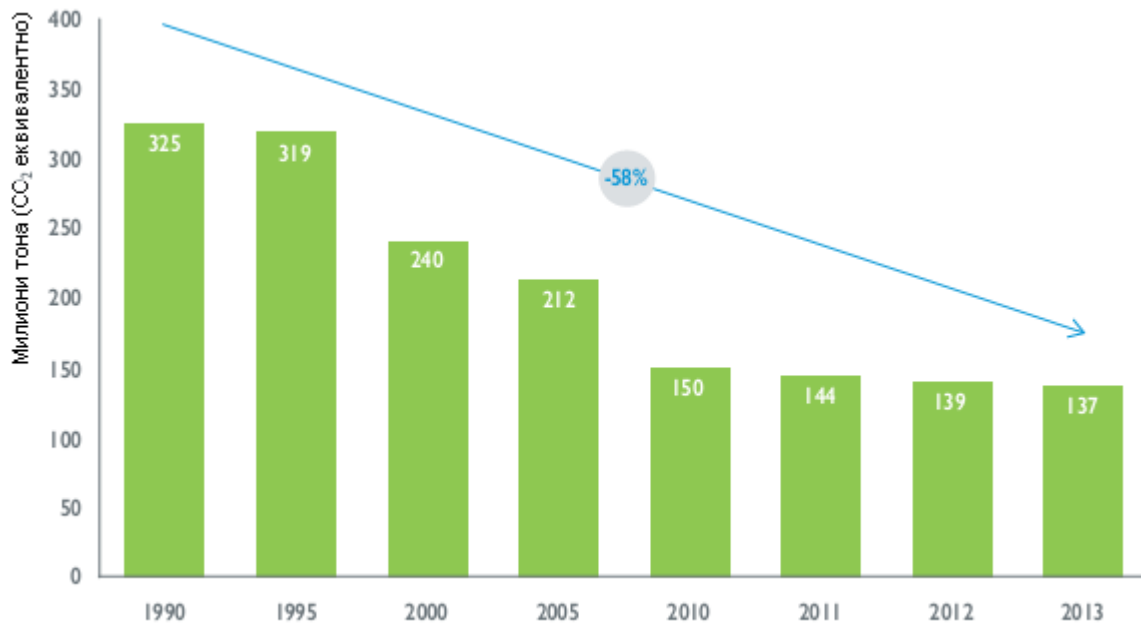
Стандарди из надлежности KS H047 примењују се у пословном окружењу Србије и чине основу за производне и комерцијалне послове, као и за контролу квалитета ових производа, која се обавља у акредитованим лабораторијама.

Основни правац јесте праћење тржишних трендова и непрекидни рад на преиспитивању, ажурирању, као и доношењу нових стандарда из делокруга рада Комисије.

2.4 Аспекти животне средине

На глобалном нивоу, проблеми везани за животну средину укључују смањење загађења животне средине које се пре свега односи на производњу CO₂.

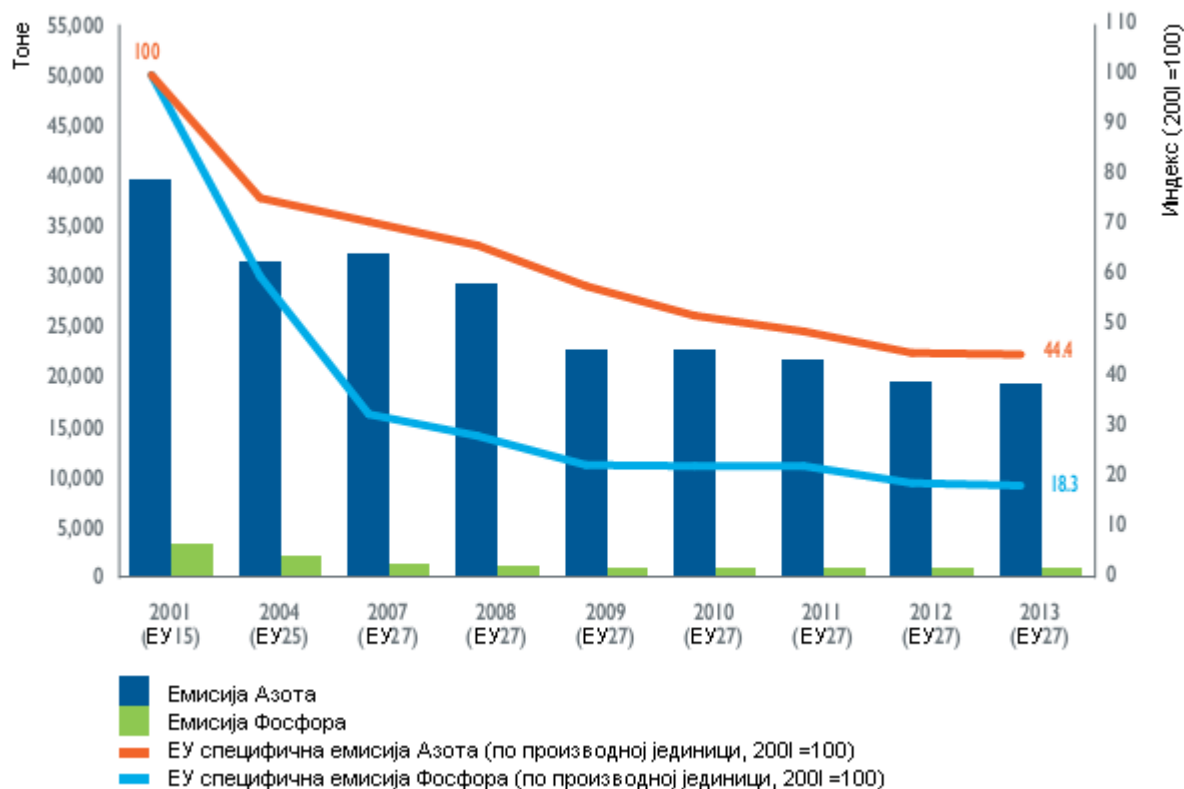
То захтева производњу амбалаже са смањеном количином материјала који треба да обезбеди највећу могућу заштиту у току транспорта, коришћењем најмање могуће количине енергије. Ови захтеви наравно морају бити праћени одговарајућим стандардима са прецизираним методама испитивања, вредновања и оцењивања и утврђеном мерном опремом.

Слика 9 – Емисија CO₂ као последица производње хемијских производа у периоду 1990–2013.

Ово смањење је настало услед употребе горива са нижом емисијом угљен-диоксида, развоја чистије и безбедније технологије и процеса рециклаже отпада.

Емисија сумпор-оксида, азот-оксида и амонијака, заједно са производима њихове реакције, после таложења доводе до промене у хемијском саставу земље и површинских вода. То доводи до киселости екосистема.

Слика 10 – Емисија азота и фосфора у воду – као последица производње хемијских производа у периоду 2001-2013.

Количина фосфора и азота у води која би могла да угрози тај екосистем смањује се последњих година захваљујући „третману на крају цеви“, тј. третману отпадне воде пре испуштања у реципијент.

3 Очекиване користи од рада

Основне користи које се очекују од рада Комисије KS H047 јесу:

- доношење националних стандарда за методе испитивања који су идентични са европским и/или међународним стандардима, чиме се обезбеђује ефикасан алат за проверу испуњености услова утврђених у законима и/или прописима донетим на међународном, регионалном или националном нивоу;
- примена националних стандарда за методе испитивања који су усаглашени са европским и/или међународним стандардима, чиме се обезбеђује упоредивост резултата испитивања и њихово признавање;
- пружање подршке надлежним министарствима у текућим активностима на хармонизацији националне регулативе са европском регулативом, обезбеђивањем националних стандарда усаглашених са европским и/или међународним стандардима;

- заштита потрошача;
- уклањање препрека у трговини;
- представљање и заступање националних интереса у поступку доношења међународних и европских стандарда.

4 Заинтересоване стране

Све заинтересоване стране у Републици Србији позване су да узму учешће у раду Комисије KS H047 како би у њој непосредно и равномерно били заступљени интереси и потребе свих релевантних страна.

У саставу Комисије тренутно су заступљени представници:

- произвођача хемикалија;
- научних установа (факултета и института);
- Министарства пољопривреде и заштите животне средине.

За постизање равномерне заступљености свих заинтересованих страна планирано је проширење састава Комисије укључивањем представника релевантних органа државне управе, организација за заштиту потрошача, произвођача и лабораторија.

5 Циљеви и стратегија за остваривање циљева

5.1 Циљеви

Комисија KS H047 има следеће циљеве:

- доношење националних стандарда и сродних докумената из области рада Комисије преузимањем нових издања одговарајућих европских и/или међународних стандарда и сродних докумената;
- повећање броја националних стандарда из области рада Комисије који настају преузимањем европских и/или међународних стандарда методом превођења на српски језик;
- проширење састава Комисије укључивањем представника релевантних органа државне управе, организација за заштиту потрошача, произвођача и лабораторија;
- активно учешће Комисије у раду релевантних европских и међународних техничких комитета;
- промовисање примене српских стандарда и сродних докумената из области рада Комисије.

5.2 Стратегије за остваривање циљева

Стратегије Комисије KS H047 за постизање дефинисаних циљева су:

- праћење рада релевантних техничких комитета и адекватно планирање преузимања европских и/или међународних стандарда;
- ревидирање текстова повучених националних стандарда објављених на српском језику у складу са новим издањима европских или међународних стандарда да би се одржао или повећао број објављених националних стандарда насталих преузимањем европских и/или међународних стандарда на српском језику;
- обезбеђивање иницијалних превода европских стандарда кроз сарадњу са потенцијалним корисницима тих стандарда или кроз пројекте усмерене на пружање подршке институцијама система инфраструктуре квалитета у Републици Србији;
- редовно преиспитивање националних стандарда и адекватно планирање договорених ревизија, измена и исправки тих стандарда;
- периодично преиспитивање састава Комисије да би се проверила равномерна заступљеност свих потенцијално заинтересованих страна у њој;
- обука чланова Комисије у вези са учешћем у раду релевантних европских и/или међународних техничких комитета;
- обука чланова Комисије у циљу бољег разумевања и примене интерних правила Института.

6 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- недостатак финансијских средстава за обезбеђивање квалитетних иницијалних превода европских стандарда;
- неблаговремено достављање иницијалних превода европских и/или међународних стандарда чије је преузимање планирано;
- оптерећеност чланова Комисије текућим пословима у матичним организацијама које су их делегирале, што може довести до њиховог недовољног учешћа у планираним активностима Комисије;
- недостатак основних ресурса за извођење потребних обука за чланове комисија Института.

7 План активности

План активности Комисије KS H047 дефинисан је у њеном годишњем плану рада. Динамика преузимања европских стандарда и сродних докумената усклађује се са динамиком доношења тих докумената коју утврђује Технички комитет CEN/TC 386.

8 Корисни линкови за све наведене активности

Ради информисања постојећих и будућих чланова Комисије препоручује се коришћење следећих линкова:

ISS/KS H047:

http://www.iss.rs/rs/tc/?national_committee_id=189

ISO/TC 47:

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=48858

CEN/TC 386:

https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=204:7:0:::FSP_ORG_ID:653744&cs=1F934586869740A2BF8530F361AE25EBA